

Az ujjászületett Belváros.

— Saját tudósítónktól. —

Pesti szülöttek s a kik fiatalon itt ragadva, már deresedő fejjel róják most a Belváros utczáit, még mindig látni vélik a falakat, a miket pedig nem láttak, a falakat, melyek jó száz éve itt határolták a régi Pestet. Érzésükben ezek a falak nem akadékok, hanem valami áhítatos megkülönböztetés jelei, mint templomban a szentély korlátja. Persze, a dolga után járó ember, a kit a megszokás valamely belvárosi boltba hajt, sem az ünnepi korzó látogatója nem érzi ezt a sajátos, ábrándos hangulatot, csak a ki a maga multja emlékeit keresi itt csöndes sétáin, az apró házakat valahol az egyetem körül, melyeknek falai megőrizték apáink tekintetét is, a diákokorukból.

Hajh, kegyetlenül megfogyatkoztak azonban az ódon házikók. Palota nőtt a helyükön. Eltűntek a komoly, tekintélyes arczu udvarházak is, miket főurak, nemesek, pesti patricziusok láttak és egész utczasorok változtak el rövid pár év alatt. A magasba törő város mohón nyeldesi a multak emlékeztetőit s ha meg is sajdul a pusztulás láttán ez idegenség között az emléket kereső lélek, a másik perczen föllobog benne a büszkeség e pompás, dus változás szemléletén.

»Tíz esztendő mulva senki sem ismeri meg Pestet«, büszkélkedik a *Bétsi Magyar Kurir* levelezője *de Buda 24 Juny, 1791.* »A régi Peth a mostanihoz képest minden órán árnyékká válik«, mondja tovább a derék ember. Az akkor ujjászületett Pest azóta, a mi időnkben, két-három évtizedje, megint ujjá lett s csak tíz esztendő, nem, csak ez évtized három esztendeje is szinte az egész Belvárost új ruhába öltöztette. A ki a kilenczvenes évek első felében látta utoljára a Belvárost, ma rá nem ismerne, de a ki csak három éve nem látta, az is csuda változást talál itt. Egy-két esztendő még és a magánházakban hirmondója sem marad nem is régi ifjuságunknak.

Sehol az egész városban nem folyik most sem annyi építkezés, mint a Belvárosban. Pár hete, hogy elkészült a Kossuth Lajos-utcza végében, a híres *Zrinyi* helyén épült palota; még nem száradt meg a grandiózus iskolapalota a Papnövelde-utczában, a gyönyörű *Zichy-ház* helyén, a mely a *Hatvani-utcza* Grassalkovich-palota után legszebb kuria volt Pesten; jóformán csak a belső berendezés van hátra a *Pesti Hazai Takarékpénztár* kolosszális épületében a hajdani *Sötér-ház* helyén, a *Váci-utcza* nyugati kezdetén, a derék öreg ház helyén, a mely látta a nagy árvizet. Alapozzák a *Pilvax* és szomszédjai helyére szánt óriási bérházat; a *Kristóf-téren* és a *Kigyó-téren* az utolsó ódon ház most tűnt el és épül

helyettük több emeletes palota. Építkezés folyik a Deák-tér északi sarkán (az Adria Biztosító Társulat háza), a Deák-utcza és Koronaherczeg-utcza sarkán, a Hajó-utczában, a melynek északi sora ezzel már teljesen újjá lesz, a Borz-utczában két telken, a Sörház-utczában a Duna felé, a Veres Pálné-utczában az Irányi-utcza sarkán s a 31. szám alatt, a Gróf Károlyi-utczában és a piaristák fejedelmi telkén.

Megszámlálva napjai a klarisszák hajdani kolostorának, a hatalmas méretű zálogháznak a Királyi Pál-utczában. Új hajlék után vágyódik a méltóságos külsejű Egyetemi Könyvtár; átépítik a gyönyörű homlokzatu Vármegyeházát, eltűnik a Belváros egyetlen kertje a Károlyi-palotával, új templomot és kolostort készülnek építeni a ferenezrendiek, szó van a Deák-téri templom lebontásáról is és az emlékezetesebb magánházak közül mihamar elmulnak a Váczi-utcza 19. számú ház, melyben *Kisfaludy* Károly és *Vörösmarty* Mihály meghalt, a Váczi-utcza 57. számú szép, renaissance-stilu Pallavicini-ház, s a Koronaherczeg-utcza 6. számú háza, a mely egykor *Pyrker* érseké volt, aztán gróf *Batthyány* Imrénéé lett.

Az utolsó három éven merőben új képe lett a szűk Szarka-utczában, a melynek földszintes ház-soraiból ma már csak egyetlen egy ócska ház buslakódik a magasra tört cifra bérházak közt. Újjá lett a Királyi Pál-utcza, s eltűnt belőle a hajdani Vay-ház, melyben a legenda szerint nagy *Szulejmán*, a törökök császára székelte Buda megvételekor; a Türr István-utcza, a mely eldobta magától történeti nevét is, a végiben nyiló hajóhidra emlékeztetőt; a Párisi-utcza, a Régi posta-utczában északi sora; a Kristóf-tér. A Molnár-utczából eltűnt az utolsó *börszáritó ház* és új ház épült a 42. számú helyén, melyben egykor *Déryné* lakott. A Városház-utcza ama háza, melyben a *Zenélő órához* címzett vendéglő volt, egyidőben mult ki a Hárisházzal, melyben a negyvenes években a *Gyűlde* volt, a konzervatívok klubja, szemben a *Pilvax*-szal, hol a márcziusi ifjuság tüzelt. Tarka fogpiszkáló épült a hajdani Buzáth-kuria helyén, a Kötő-utcza s Galamb-utcza sarkán; elkészült az új ház a kedves Korona-kávéház helyén és nincs már az a ház a Váczi-utczában, a melyről a hagyomány úgy tudta, hogy ebben pihent meg XII. Károly svéd király, mikor vágatott volna vissza az országába, meghalni.

Az új házak között már csak itt-ott szégyenkezik egy-egy feltűnő ócskaság. A Bástya-utcza északi sarkán még ott az utolsó francziatető háza, hol a dupla tető magasabb a háznál. A Szerb-utcza déli során pironkodva gunnyaszt néhány aprinkó rozoga házacska, köztük az is, szemben az egyetemmel, melynek néhai korcsmájába *Petőfi* is eljárógatott diák-pajtásaival. A Magyar-utcza, a Régi posta-utcza déli sora, az Aranykéz-utcza, Galamb-utcza, Pintér-utcza, Vármegyeház-utcza mutogat még néhány kopott, új köntösre váró házat. Aztán egy-egy vén, de nem agg ház, akad még a Molnár- és Váczi-utczában. Ezeket azonban semmi érdekesség sincsen a korukon kívül. Bár az éveik száma sem olyan nagy, hogy kopottságuk meghatna. Nem is olyan régi *Régi Pestre* emlékeztetnek.

A jellegzetesebb ódon házak közül, a melyeknek van stílusuk, tekintélyesebb multjuk vagy egyébként tiszteletgerjesztők, legelől áll a sorban *Batthyány Elemér* gróf palotája (egykor *Almássy-kuria*) a Borz-utczában, a barokk-kor legszebb emléke Pesten, magánházon. Ilyen értékben vetekedik vele a Kötő-utcza 10. számú házában (hajdan *Graborszky-kuria*) szép homlokzata.

Érdemes régi épületek ezeken kívül: a *Teleki-palota* a Szervita-téren, az *Orczy-ház* a főpostával szemben, a *Szapáry-palota* a Szép-utczában, a *Pálffy-ház*, hol *Fodor* vivóterme van, a *Mocsonyi-ház* (Veres Pálné-utcza 8. sz.), továbbá a Régi posta-utcza 15. s a Deák-utcza 21. számú háza kedves szobrászati díszitményeik miatt. (Az utóbbiban, egy ottani öreg kereskedő tanúsága szerint, *Kossuth* Lajos is lakott.)

Bájos épület a Váczi-utcza 57. számú háza, melynek udvarán gazdagon stilizált kut áll; oszlopos udvarával kiválik az ócska házak közül a Koronaherczeg-utcza 6. számú háza (udvarán kut), melyet még ez évben lebontanak. Tiszteletreméltó kor szól a Váczi-utcza 54., 69. és 84. számú házairól.

De megfogyatkozik újabb három év múlva ez a kurta lista is!?